

keretében összeállítani művészeti eredményeinket. Kitűnő alkalom lett volna erre például Munkácsy Mihály művészete. Életének fénykorát Párisban éli át, legmonumentálisabb művei ott készülnek s e műveket a francia közönség is ismeri. Annál sajnálhatóbb, hogy nagy vásznainak egyetlen reprodukciója sem került be a könyvbe.

A «Magyar társadalom» című fejezetet Ravasz Lászlónak a magyar nép lelke legbelsejét feltáró sorai vezetik be. Itt ír Anna főhercegnő a magyar nőről és József főherceg a magyar katonáról. Vass József a kormány háború utáni munkaügyi és egészségügyi intézkedéseit ismerteti. Itt kapott helyet sportéletünk Mező Ferenc, a sakkozás Maróczy Géza cikkével. A társasági életről gróf Teleki Sándorné, magyarországi háborús internáltságának éveiről Paul de Monfort francia író ír.

A könyv hetedik része a magyarság anyagi műveltségének van szentelve. Bud János, Földes Béla, Mutschenbacher Emil, Fenyő Miksa, Naményi Ernő, Magyar Pál, Szerényi József, Praznovszky Iván és Zelovich Kornél azok, kik ennek a bemutatását végezték. Az utolsó fejezet a magyar alkotmány fejlődésével és általános nemzetközi kapcsolatainkkal foglalkozik. Gróf Apponyi Alberten és báró Wlassics Gyulán kívül, kik e fejezetben a bevezető cikkeket írták, Illés József, Mikszáth Kálmán, Eötvényi Olivér, Gratz Gusztáv, Henry de Jouvenel, Charles Dupuis, Horváth Jenő, Lukács György, Berzeviczy Albert, Pivány Jenő, Eckhardt Tibor, René Brunet és A. de Lapradelle fejtegetik a magyar alkotmányos élet és külföldi kapcsolataink részproblémáit. Az egész könyv zárószavait Jérôme és Jean Tharaud, a nálunk jól ismert francia írók neve jegyzi.

«Azt akarjuk megvilágítani — írja Lukács György az előszóban — hogy ezeréves kultúr nemzet él a Duna—Tiszamentén, a Kárpátok és az Adria között, amelynek különleges és eredeti civilizációja van; amely történelmi hivatásának tudatában rendületlenül folytatja ezeréves életét; amely tudja, hogy a sors olyan feladatokat szánt neki, melyeket csak ő végezhet el s melyeket helyette más nem teljesíthet.» Az előbbi gazdag tárgy- és névsor meggyőzhet bennünket, hogy ennek a megvilágítására a legjobb elmék szövetkeztek. Minden reményünk meglehet arra, hogy a mű francia kiadása ismét egy

rést üt azon a falon, melyet a rosszakarat, a nemismerés és a félreismerés húzott nemzetünk köré.

A gazdag illusztrációs anyagon kívül Reiter László fametszetű fejlécei, záródíszei és iniciáléi ékesítik a könyvet.
—i.

Mihályfi Ákos Beszédei : I. Egyházi beszédek. II. Társadalmi beszédek.

A Szent István-Társulat kiadása. Budapest, 1929. — Mihályfi Ákos, a magyar katolikus közélet egyik kiváló vezetője, két kötetbe összegyűjtve bocsátja közre már azelőtt elmondott és újabb beszédeit. Az egyházi szónoklat a mult század fordulójára óta nagy formai változatosságot és fejlődést mutat, mely bizonyos különbségek tényét is jelenti a szónoklat ama hagyományával szemben, melyeket a Pázmány-stílus őrzött meg a mult század első negyedéig. Az első formai fordulat talán Albach Szaniszló beszédeiben jelentkezik először. Szószéke körül ott látjuk a reform-kor majdnem minden kiváló politikai szónokát, sőt Kazinczyt is, aki finom kritikával kíséri a kiváló szónok kifejezőkészségét. A bölcselő szellem finomabb és mélyebb iskolázottsága jellemzi Schlauch Lőrinc kardinális beszédeit. A franciás szónoklás nemes irodalmi választékossága az érzelmi irányba áthajló módjával Hock János beszédeinek lesz sajátossága. A konferenciabeszédek műfaját klaszszikus mintára dolgozza ki Prohászka Ottokár. Nála a bölcséleti módszer gazdag költői képzelettel áthatottan nyilvánul meg s ez utóbbinak erős uralma beszédeinek irodalmi mértékszabását önállóan is művészi értékkel emeli. Mihályfi Ákos abban a nagy formai hullámzásban és magakeresésben, mely ma a szónoklat jellemző vonása, szilárdan áll, a maga egyéniségével. Nincs más szándéka, mint az, hogy a szónoki beszédet annak teljesen személytelen elemeivel dolgozza ki. Ragyogóan tiszta és világos szerkezet, pontosan meghatározó és kifejező szókincs, nyugodtan és biztosan kitöltött mondatok, logikus fölépítés azok az eszközök, amelyekkel szolgálja az igehirdetés igényét. Mindebből kitetszik Mihályfi Ákos beszédeinek legegynibb vonása: a szentbeszédnek a maga belső természetéből és céljából elvont elvi érvényesítése. S bármilyen tárgyerülethől induljon is ki beszéde, ezt a belső alapvetését nem adja föl soha. Van ebben a szigorú következetességben.

valami féltés a szentbeszéd tisztasága iránt s valami kegyeletes ragaszkodás a tárgy hangsúlyához a forma külső elemeivel szemben. S ez a tudatosság azért mégis művészet lesz, mert a legkényesebb és legbonyolultabb időszerség tárgyához is az anyagkezelés és problémalátás biztonságával nyúl hozzá s az alakítás izlésével oldja meg azt. Így találkoznak Mihályfi Ákos beszédeiben össze a formai műgond nemes tudatossága az igeszolgálat tárgyi érdekeivel, a hagyomány vonzalma a korlélek időszerségével, az egyházi izlés mély tisztelete a haladó élet igényeivel. A harmóniának ma oly ritka és szép ténye adja meg e beszédeknek esztétikai szépségét és értékét. ss.

Tamási Áron : Erdélyi csillagok. (Mínerva kiadása.) Tamási Áron új elbeszélésein érzik, hogy nem bennük sarjad tovább a gyökér; botanikus nyelven: nincsenek a tehetség tenyész kúpján. Mintha egy nagyobb harc pihenő óráiban íródtak volna. Nem annyira a költő szíve vérevel, mint korábbi elbeszélései, de több tapasztalattal s nagyobb távolságból.

Első könyve: a Lélekindulás nekem felejthetetlen marad. Sosem figyelhettem meg oly közlő egy zavaros dilettantizmus bábjából kifesző nagy költő első mozdulásait, mint ott. Novelláról-novellára mérhetted a növést, mint fiatal diófán az esztendei hajtást. Sűrűség és elpazarolt erő dolgában fölötte állt az ennek a kötetnek. Azokon az elbeszéléseken át egy nyomott tüdő jutott roppant lélekzethez; itt még egy szabad ember szívja mellére az otthonos székely levegőt. Elfelelte ez a hajdani szorongatást; játékból sóhajtozik, mint akinek fölös szusz van a tüdejében.

Érettebbek a Tamási Áron új elbeszélései; jobban fölbe kerültek az anyagnak s kevesebb bennük a modorosság; egy kényes izlés hamarabb összebarátkozhat velük. De azért volt valami azokban az első novellákban, ami itt alábbhagyott. A szellem alacsonyabb hőfokán szikráztak ki. A modorosságuk többet ígért ennél az érettségnél. Aki ezeket írta, volt fontosabb szív-ügye is ezeknél az Erdélyi csillagoknál. Ezek csak a csillagok, de hol a hold? Nem csodálnám, ha Tamási hamarosan új regénnyel állana elő.

Mindenesetre e kötet után is megmaradok mellette, hogy aligha volt e századnak nagyobb novellista tehet-

sége, mint ő. Csak a Hét krajcár és Magyarok Móricz Zsigmondja állítható mellé. Nem olyan biztos és lényegese-szorítóköző, mint Móricz, de a műfaját talán még jobban átformálta. Új virágos bőséggel fakad belőle a beszéd; vaskos móka és áhitat; földi ízek s a mindenségen átnyújtó hasonlatok úgy fordulnak egymásba nála, mint egy szövetnek játékos két színe. Senki sem libegtette úgy a mesét a nyelve hegyén, mint ő. Semmi a realizmus földön kúszó kicsinyességéből s mégis hol a réalista, aki színesebb, zamatosabb? A színek eloldóznak a tárgyakról és fölöttük remegnek: nem fakulva, hanem gazdagodva. Délibáb, de tarkább a valóságnál, amely kilehelte.

Ha meg kellene mutatnom, milyen az igazi Tamási-novella, a *Legényfa ki-virágzik* című választanám. Két surján legényke először megy lányhoz, guzsalyasba, de ugyancsak megállja a sarat az emberrny legények közt. Nemcsak bölcs mondásban, célozgatásban teszik csúffá a leány szeretőjét, de azontúl is nyugtalankodik bennük a jó vér. Kimenet fölűsznek a tornác előtti eperfára s lesik, vajjon megrották-e a leány előtt a legényt. Belekárognak a fiatalok turbékolásába és elbánnak a fenyegetőző udvarlóval is, aki addig strázsálja őket a fa alatt, amíg el nem alszik. A legénykék le-másznak, megkötözik, a bokrétáját a szájába ültetik s bezörgetnek a lány apjához, hogy jöjjen ki, valaki meg-csúfolta a Károlyt, megkötözte s bokrétát dugott a szájába.

Nem zárja le, nem kerekíti ki a történetét, inkább nyitva felejt: lássatok ki rajta az égre. Úgy viszonylanak az ő novellái a mieinkhez, mint a gesztus a cselekedethez. De ez a gesztus biztos és költői! A székely legények otrombahumorú bölcsködései is szerencsésen illeszkednek a műbe, de az ifjúság virágos himnusza sem üt ki belőle. Melyik villám futkos zavartalanabbul ég s föld közt, mint az ő képelete?

Természetesen nem hallgathatjuk el, hogy az ilyen tökéletesen kipattant novella inkább kivétel ebben a kötetben, mint szabály. A *János nemzéseiben*, amely szerkezetre a legközelebb áll hozzá, a medvével összebarátkozó fiúcska története mögött kissé dagályos, hamis pátoszó a természeti kép. A *Szentlélek gyermekei*, akik megszasztják a nyulászó novellistát s betö-